

לוקוטי ופסקי הלכות

"חוקי היום"

ותלמד
"חוקי היום"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פעיה"ק ירושלים תובב"א - בראשות הרב חיים אהרן בלייער שליט"א

דיני

פסח

מוריד הטל

בקשה:

עקב המצב שאיננו נמצאים בבתי מדרש, נא לשלוח לכמה שיותר אנשים כדי שיגיע הלכות אלו לבתי בני ישראל, לתועלת הציבור, וכך יש לכם יד בהפצת תורה ובהלכות נחוצות

אפשר להוריד
גליונות קודמים
[Archives - ארכיון](#)

לתרומות

ליקוטי ופסקי הלכות

"חוקי חיים"

ותלמדם
"תקופת החיים"
לעשות רצונך
בלבב שלם

שע"י "חדר הוראה"

שכונת מנחת יצחק פתח תקוה ירושלים תשנ"א - בראשות הרב חיים אהרן בליינר שליט"א

פסח תש"פ

מדיני פסח - מוריד הטל

נא לא לעיין בגליון
בשעת התפילה
וקריאת התורה

מעיות ושאלות של ליל הסדר

מצא חמץ בתוך הקיטל

א. **שאלה.** מעשה באחד שלבש קפטן הלבן [קיטל ירושלמי] ובאמצע הסדר הכניס ידו לכיס [בקפטן יש כיסים], והרגיש שם דבר. הוציאו ומצא בידו עוגה של חמץ, שהרי הפעם האחרונה שלבש את הקפטן היה ביוה"כ"פ, ובביה"כ" חילקו מזונות במוצאי יוה"כ"פ [ובאמת היה צריך לבדוק הכיסים קודם פסח כמו שמבואר ברמ"א (סי' תל"ג ס"א)] אבל למעשה לא בדקם, והשאלה עכשיו מה עליו לעשות.

ב. **תשובה.** בשו"ע נפסק, המוצא חמץ בביתו, אם הוא בחול המועד יוציאנה ויבערנו מיד, ואם הוא ביום טוב יכפה עליו כלי עד הלילה, שמא יבוא לאכלו (מ"ב סק"ג) ואז יבערנו (שו"ע סי' תמ"ו ס"א).

ג. מ"מ כיון שהיום נוהגים העולם לעשות 'מכירת חמץ', וכותבים בשטר מכירה שמוכרים חמץ בכל מקום שהוא, הרי החמץ בעצם שייך להגוי, ממילא יכול הוא לשים החמץ שמצא בתוך המקום שמונח שאר חמץ המכור לגוי, כגון בארון שכתוב עליו 'מכור לגוי' (מקראי קודש פסח ח"א סי' ע"ד).

ד. וי"א שמ"מ עדיף לשרוף החמץ שמצא, בחוה"מ, ועכ"פ מותר לשרוף החמץ אע"פ שמכר חמצו לגוי במכירה גמורה, משום שאין דעת הגוי ליהנות מהחמץ, ולכן אפילו אם ישרוף החמץ לא יגרום בכך שום נזק לנכרי (שו"ת שבט הלוי ח"ט סי' קט"ז).

ה. **מדין מוקצה.** בעצם החמץ הוא מוקצה, ולכן אם מצא חמץ בכיס ועדיין לא הוציאו, צריך לנערו משם, אבל לא יגע בו בידים (מ"ב סי' תמ"ו סק"ג), ואם א"א לנערו, אין ללוש הקיטל מחשש שמא יבוא לאכול החמץ (לפי משיב בש"ת להורות נתן ח"ה סי' ל'). ואם כבר הוציא החמץ מהכיס, כל שמונח עדיין בידו, מותר להוליכו לכל מקום שירצה, ולכן יוליכנה למקום שנמצא חמץ של הגוי.

נרדמו כל בני המשפחה עד קרוב לחצות

ו. **שאלה.** מעשה בבני משפחה אחת, שאחרי שחזר הבעל מתפילה, הרגישו ההורים עייפים מאד מרוב יגיעתם בהכנתם לפסח, ולא היה להם כח להתחיל הסדר, ולכן עשו חשבון שאם ינחו קצת יחד עם ילדיהם כשעה לפני הסדר, יהיה להם כח לסדר הפסח כחוקתו, אבל רבות מחשבות בלב איש, והקיצו משנתם רק כמו עשר דקות לפני חצות, מה היה עליהם לעשות.

ז. **תשובה.** מאחר שנחלקו הפוסקים אם מקיימים חיובי הלילה אחר חצות (ביאה"ל סי' תע"ז ד"ה ויהא זהיר), לכן יזדרזו לקיים המצוות קודם חצות, ולכן יקדשו וישתו כוס ראשון, ויטלו ידיהם ויברכו 'המוציא' ועל אכילת מצה, ועל אכילת מרור, ורק אח"כ יאמרו ההגדה, ואח"כ יסעדו הסעודה (דגול מרובה הובא במ"ב שם סק"ז).

ח. וי"א דעדיף להקדים אמירת הגדה שזמנו גם תלוי בזמן חיוב מצה שהוא להרבה פוסקים רק עד חצות, לאכילת מרור שאינו אלא מדרבנן (עמק ברכה דף ע"ו).

ט. ויש שמיישבים שמאחר שעיקר סיפור יציאת מצרים אין לו שיעור, ואפשר לקיים במילה אחת, ויתכן שכבר קיימו עיקר חיוב מה"ת בקריאת שמעו של ערבית, או בהלל בתפילה, לכן עדיף לקיים מרור על אף שאינו אלא מדרבנן, לפני שמשלימים אמירת ההגדה (שו"ת שבט הקהתי ח"א סי' קמ"ה).

י. אכן אם לא הספיקו לאכול מצה או מרור קודם חצות, עדיין יאכלו לאחר חצות, אולם לא יברך עליהם (מ"ב סק"ז), ויקפידו לאכול מצה ומרור עד עלות השחר.

יצא לבקר אשתו באמצע הסדר

יא. **שאלה.** לאחד נולד ילד, ואשתו היתה בבית חולים הקרוב לבית, והבעל רצה לבקר אותה באמצע הסדר לחצי שעה, ויצא לו טוב שילך לבקר בעת אמירת הגדה, האם מותר לו לצאת, והאם אינו מבטל בזה הקידוש במקום סעודה.

יב. **תשובה.** מדיני קידוש צריך להיות קידוש במקום סעודה, גם בליל פסח, אלא מכיון שחז"ל תיקנו סדר לליל פסח, הרי הסעודה של 'שלחן עורך' מהני לקידוש במקום סעודה על אף שהוא בהפסק זמן, שכן היתה התקנה, ולכן אמת הוא שביציאתו למקצת זמן יבטל קיום קידוש במקום סעודה. אלא שיש לו עצה שיכול לשתות רביעית של יין לאחר קידוש כדי לקיים קידוש במקום סעודה כמבואר בשו"ע (או"ח סי' ע"ג ס"ה), ויכוון בעת אמירת קידוש לפטור אותו ב'בורא פרי הגפן', ואז אין בו משום מוסיף על הכוסות כמבואר במ"ב (סי' תע"ב סק"א), ויצטרך לברך ברכה אחרונה על היין לפני יציאתו, שהרי ההפסק יגרום שלא יפטר ע"י ברכת המזון כמו שפוסט לאחרים (כ"ק מרן גאב"ד ירושלים).

טעה ובירך על נטילת ידיים ב'ורחץ'

יג. ב'ורחץ' נוטלים ידיים ולא מברכים, ואם טעה ובירך על נטילת ידיים, מ"מ יחזור ויברך שנית על הנטילה למצה (כ"פ החיים סי' תע"ג ס"ק ק"ל), ובאופן זה יש לאכול כזית מהכרפס כשי' הגר"א (שו"ת רבבות אפרים סי' ש"א).

צירוף זימון לברכהמ"ז

יד. **שאלה.** בעל הסדר רצה להקפיד שיהיה לו מזומן אצל הסדר (כמבואר בהגדת הנצי"ב), ולכן הזמין את שני חתניו ומשפחותיהם למרות שהיה קשה להם, אולם שלשתם היו להם מצות משלהם באופן שכולם לא היו אוכלים מצות של האחר, האם יכולים לזמן זימון.

טו. **תשובה.** מאחר שאין לכל הפחות שנים שהיו אוכלים מסוג מצה אחת, אין כאן צירוף לזימון (ע"פ השו"ע או"ח סי' קצ"ו ס"ג), אבל אם היה אחד שהיה אוכל מהשני הרי השלישי מצטרף לזימון (כיצד מזמנין פ"ו אות מ"ז), ומ"מ ע"פ מנהג, עדיף שזה שאינו מקפיד זימן אפילו אם הוא אינו הבעל הבית (מ"ב שם סק"ט, תשובות והנהגות ח"ד סי' ק) אבל אינו דוחה כהן מזימון (שער הציון שם סק"ב).

טז. **חומר ההקפדה.** י"א שאם היו אוכלים בשעת הדחק מצות של השני אלא שמעדיפים לאכול משלהם, הרי הם מצטרפים לזימון, אבל אם הם מקפידים אחד על השני אפילו רק מצד חומרא ולא מצד איסור, אינם מצטרפים (כיצד מזמנין פ"ח אות ל"א), וי"א דאפילו אם מקפידים מצד רפואה כגון שאוכל רק מצת כוסמין [spelt] ולא מצד דין, אינם מצטרפים (דעת תורה ס"ג, שו"ת שבט הלוי ח"ח סי' ק"ז שאלה ג').

שכח להזכיר יעלה ויבוא בברכהמ"ז

יז. **שאלה.** שכח להזכיר 'יעלה ויבוא' בברכת המזון, האם צריך לחזור ולברך ברכת המזון ע"פ המבואר בשו"ע (או"ח סי' קפ"ח ס"ז). **תשובה.** צריך לחזור ולברך ברכת המזון, וגם בזה יש השאלה שאם מברכים שוב ברכת המזון על הכוס ומברכים 'בורא פרי הגפן' עליו, הרי נראה כמוסיף על הכוסות, ולכן יברך שוב ברכהמ"ז אבל לא יברך על הכוס (שו"ת שרעא המאיר ח"ז סי' ק"ז), ועדיף למלאות הכוס קודם ברכהמ"ז ולא ישתהו עד אחר הלל כ"ל (תשובות והנהגות ח"א סי' ש"ח).

שכח לאכול אפיקומן

יח. **שאלה.** שכח לאכול אפיקומן וכבר בירך ברכת המזון, האם חייב שוב ליטול ידיים ולברך המוציא ולאכול מצה לשם אפיקומן או לא. **תשובה.** המחבר פסק, אם שכח ולא אכל אפיקומן ולא נזכר עד שנטל ידיו (מים אחרונים), או שאמר 'הב לן ונברך' [רבובתי מיר וועלען בענטשען], אוכל אפיקומן בלא ברכת 'המוציא' ויאכל אפיקומן (שו"ע סי' תע"ז ס"ב).

יט. ואם לא נזכר עד שבירך ברכת המזון, אם נזכר קודם שבירך 'בורא פרי הגפן' על הכוס, יטול ידיו שוב ויברך המוציא ויאכל אפיקומן, ואחר ברכהמ"ז יברך על הכוס (שו"ע שם).

כ. ואם לא נזכר עד אחר שבירך 'בורא פרי הגפן', לא יאכל אפיקומן, ויסמוך על מצה שאכל בתוך הסעודה (שו"ע שם), שאם יאכל אפיקומן יצטרך לברך ברכת המזון על הכוס ואז הוי כמוסיף על הכוסות (מ"ב סק"א).

דיני מוריד הטל ותן ברכה

מתחילים לומר 'מוריד הטל'

לא. יום א' של פסח נוהגים בארץ ישראל לומר 'מוריד הטל', במקום 'משיב הרוח ומוריד הגשם', ובחול, בני נוסח אשכנז לא מזכירין טל וממשיכים מיד 'מכלכל חיים', ובני נוסח ספרד מזכירין טל גם בחול.

טעיות בהזכרת טל

לב. אם טעה ואמר 'מוריד הגשם', אם נזכר לפני שסיים ברכת 'מחיה המתים', חוזר לתחילת הברכה, ואם נזכר לאחר שסיים הברכה, יחזור לתחילת שמונה עשרה (ש"ע סי' ק"ד ס"ד), אמנם אינו אומר שוב 'ד' שפתי תפתח' (מ"ב סק"א).

לג.

אתה ה' יחזור לראש התפלה (פמ"ג), ו"א רק כשסיים 'ברוך אתה ה' מחיה המתים' נקרא סיום הברכה, אבל אם אמר רק 'ברוך אתה ה', יסיים למדני חקחך' (שערי תשובה וחי' אדם, הובא במ"ב סק"כ).

לד.

אלו שנוהגין לומר 'מוריד הטל' כגון בא"י או נוסח ספרד בכל העולם, אם לא הזכירו 'מוריד הטל' וגם לא אמרו 'משיב הרוח וכו' אינם צריכים לחזור (ש"ע סי' ק"ד ס"ג).

חזרה תוך כדי דיבור

לה. אם אמר בימות הקיץ 'משיב הרוח ומוריד הגשם' ותוך כדי דיבור חזר ואמר 'מוריד הטל', נחלקו הפוסקים אם מועיל תיקון, ו"א שלא יצא ותמיד צריכים לחזור לראש הברכה דהוי כאילו הזכיר שניהם (הגרש"א אשי ישראל פכ"ג הערה ק"ח, ש"ת שבט ה"ו סי' ט"ז), ו"א דמהני תיקון תוך כדי דיבור כמו שמהני בכל מקום (הגרש"א, אשי ישראל שם).

מסופק מה אמר

לו. אם מסתפק אם אמר 'מוריד הטל' או 'מוריד הגשם', אם הוא תוך ל' יום, חזקה שאמר 'מוריד הגשם', וצריך לחזור ולהתפלל (ש"ע סי' ס"ח), ואם הוא כבר אחר זמן של אותו תפילה, יתפלל תפילת תשלומין בתפלה הבאה.

לז.

ואם הסתפק לאחר ל' יום, או באופן שכבר התפלל תשעים תפילות שהוא קצת פחות מל' יום, חזקה עליו שכבר הורגל לנוסח החדש ואינו חוזר להתפלל (מ"ב סק"ז).

לח. כל שהיה בדתו לפני התפילה להזכיר כדינו, ספק באמירתו נחשב רק כשנתעורר מיד אחר התפילה, אבל אם נתעורר לו הספק זמן מה לאחר תפילה, אין זה ספק ואינו חוזר להתפלל (מ"ב סק"ח).

מתחילים לומר 'ותן ברכה'

לט. במוצאי יו"ט פסח שהוא ליל א' דחזרה"מ מתחילים לומר 'ותן ברכה' בכל העולם.

מ.

אם טעה ואמר 'ותן טל ומטר' מחזירין אותו (ש"ע סי' ק"ז ס"ג), ואם אמר רק 'ותן טל ולא הזכיר 'מטר' אין צריך לחזור (מ"ב סי' ק"ד סק"ד), ואם אמר 'ותן טל ומ' ולא סיים את המילה נכון לחזור לראש הברכה, כי אולי לענין זה הרהור כדיבור (א"א בוטשאטש מהדורת ס"ג).

מא.

לא אמר 'ותן טל ומטר' וגם לא אמר 'ותן ברכה' לא יצא ידי חובה ומחזירין אותו (הגר"ח קנייבסקי, אשי ישראל פכ"ג הע' קע).

מב.

אם טעה והזכיר לפני שסיים הברכה [ע"ל לעיל (אות ל"ג) בהגדרת סיום הברכה] חוזר לתחילת ברכת השנים (מ"ב סי' ק"ז סק"ד), ואם לא חזר לתחילת הברכה אלא חזר ואמר 'ותן ברכה וכו' יצא בדיעבד (ביאה"ל ד"ה אם שאל).

מג.

אם סיים כבר ברכת השנים, או כל שלא סיים התפילה באמירת 'אלקי נצור ויהיו רצון חזר לתחילת ברכת השנים (מ"ב סק"ד), אבל כשאמר יהיו רצון וכו' השניה אפילו לא עקר רגליו חוזר לראש התפילה (מ"ב סק"ח).

מד.

חזר לברך עלינו ושכח יעלה ויבוא
שאלה. התפלל שמונה עשרה בחול המועד ואמר 'יעלה ויבוא וכו' ומודים' ונזכר שאמר בטעות 'ותן טל ומטר', ואז חזר לברך עלינו' וגו' כדן, אבל אז שכח לומר 'יעלה ויבוא', האם צריך לחזור ולהתפלל שמונה עשרה, [ואינו דומה למי שהתפלל שני שמו"ע, באחד שכח יעלה ויבוא, ובאחד שכח ואמר 'ותן טל ומטר' בקיץ, ד"א דלא יצא, שהרי התם כל שמו"ע חסר בו דבר המעכב, אבל כאן הרי אמר יעלה ויבוא תוך שמו"ע אחת, רק שלא במקומו].

מה.

תשובה. ו"א שלא יצא כשהזכיר יעלה ויבוא שלא במקומו שהוא כמשנה מוטבע שטבעו חכמים (מאמר מרדכי סי' תכ"ב סק"ג), ו"א שיעלה ויבוא אפילו שלא במקומו יצא (תהלה לודו סי' רס"ח סק"ז), ולכן למעשה יחזור ויתפלל על תנאי שאם אינו חייב הרי היא תפילת נדבא (ע"ל ש"ת שבט ה"ו סי' קמ"ב ב).

אמנם מאחר שהמנהג כהפוסקים דס"ל דברכת המזון אינה טעונה כוס (מ"ב סי' קפ"ב סק"ד), גם עכשיו יאכל האפיקומן ויברך ברכת המזון בלי כוס (מ"ב סק"א), ובאופן זה טוב שימזוג כוס רביעי קודם ברכת המזון השניה, ולא ישתה אותו מיד לאחר ברכה"מ אלא יגמור עליו את ההלל וההגדה ורק לאחר מכן ישתהו (ש"ע הרב ס"ח).

שכח להזכיר של פסח במעין שלש

כא. שאלה. בברכת מעין שלש לאחר כוס רביעי, אחד שכח להזכיר של פסח האם צריך לחזור ולברך, כיון שחובה הוא לשתות ולא סגי בלאו הכי, ואולי דינו כפת בשבת ויו"ט שחוזר ומברך ברהמ"ז אם לא הזכיר מענינו של יום. **תשובה.** מבואר בשו"ע (או"ח סי' ר"ח סי"ב) שמזכירין בברכת מעין ג' מעין המאורע בשבת ויו"ט ור"ח, אמנם בדיעבד אם לא הזכיר יצא (מג"א סק"ח) שסומכין על הפוסקים הס"ל דאין מזכירין במעין ג' (מחהש"ק), ולכן אפילו כשהשתיה חובה כגון בליל פסח אינו חוזר (ש"ת שבט הקהתי ח"א סי' קמ"ח).

שכח להפריש חלה מהמצות

כב. קורה לפעמים שאנשים שוכחים להפריש חלה מהמצות לפני פסח ונוכרים בליל פסח שלא הופרשה חלה. ויש לציין ששקוונים מצות ממאפיה עם הכשר, בדרך כלל הם מתוקנים, ואף כשאופים מצות בחבורה, בדרך כלל המצות לא מגיעים לידי חיוב ע"י צירוף סל וכדומה, ומ"מ לפעמים הם כן מגיעים לידי חיוב לפני פסח, ואז תמיד כדאי להפריש חלה מיד שלא יבוא לשכוח, ומ"מ לפעמים באים לידי שכחה.

בחוף לארץ

כג. אפשר לאכול מהמצות ולשייר קצת, שממנה יכול להפריש במוצאי יו"ט כמבואר בשו"ע (יו"ד סי' שכ"ג ס"א), מאחר שחלת חול"ל אינו אלא מדרבנן. כד. מצות המיובאים לחול"ל מא"י, נחלקו הפוסקים בדינם, ו"א דפטור מה"ת ואין חיובים אלא מדרבנן (ב"ח יו"ד סוף סי' של"א), וממילא גם בהם אפשר לאכול ולשייר כדין חלת חול"ל.

כה. ו"א דכיון שנתגלגל בא"י חייבת בחלה כחלת א"י (משנה למלך פ"א תרומות הכ"ב), וכך נוהגין לכתחילה, אמנם בדיעבד ואין לו מצות אחרות מהודרות אפשר לסמוך על הפוסקים שדינם כחלת חול"ל (ש"ת חשב האפוד ח"ב סי' מ"ג).

בבין השמשות

כו. אם נזכר שלא הופרש כשעדיין הוא בין השמשות, בחול"ל אין להפריש שהרי יכול לאכול ולשייר כנ"ל, אבל בא"י באופן שאין לו מצה אחרת חוץ מזה, וכגון שאינו סומך כלל על מצות של אחרים, יכול הוא להפריש עד זמן צאת הכוכבים כמבואר בשו"ע (סי' רס"א ס"א) שהתירו שבות במקום מצוה (מ"ב שם סק"ד).

כז. אם האשה או הבעל כבר קיבלו עליהם יו"ט, ויש בני אדם שעדיין לא קיבלו, אפשר להפריש ע"י אחרים שעדיין לא קיבלו יו"ט.

ע"י קטן המופלא סמוך לאיש

כח. באופן שאין לו מצות אחרות, או שמחמיר ואינו סומך על שום מצות חוץ ממה שאפה בעצמו, התירו גדולי רבני ירושלים בשם מהר"ל דיסקין, שאפשר להפריש חלה ע"י קטן המופלא סמוך לאיש, דהיינו בן י"ב או בת י"א, שנדריהם נדר, שמאחר שהפרשת תרומות ומעשרות בשבת ויו"ט אינו אלא איסור דרבנן דנראה כמתקן, לצורך מצוה ובשעת הדחק אפשר לבקש קטן לעבור על דין זה, כדי שהוא יקיים מצותו (מ"ד בספרו חנוך לנער פל"ז הע' ג', ע"י מש"כ גליון חוקי חיים 14 אות נ"ג).

לסמוך על מרא דאתרא

כט. יש רבני עיירות שערב פסח לפנות ערב הם מפרישים חלה ממצותיהם ומכוונים שההפרשה תחול על כל המצות של אנשים ששכחו להפריש חלה, כי הפרשה מן המוקף אינו לעיכובא, וזכין לאדם שלא בפניו, וכך היו נוהגים גאוני עיה"ק ירושלים (ש"ת מנחת יצחק ח"ד סי' נ"ט), אבל הם צריכים לכוון רק לפטור לאלו שאכן שכחו, אבל לכוון לא לפטור את כל אחד, כי אחרת א"א לשום בעל הבית לברך על הפרשתו כשהוא רוצה להפריש בעצמו (תשובות והנהגות ח"ב סי' תקנ"ג).

ל. ומ"מ בכל עיר צריכים לברר אם אכן קיים רב שהפריש לפטור את כולם, וא"א לנקוט שמן הסתם עשה כן.

קרן שיבושים ברשימת המנויים, ולכן מי שרוצה לקבלו יכול להירשם, וכן מי שלא רוצה לקבלו, יכול להסיר כתובתו מהרשימה : paskenshtibel@gmail.com

תורה שרוי בצער

בקשו רחמים מרובים לרפואתו השלמה של הרב הגאון רבי **אהרן בן שרה גולדמינצער שליט"א** רב אב"ד סקווירא פעיה"ק מראשי התאחדות הדיינים ליוצאי חו"ל בארה"ק **הזקוק לרחמי שמים** ירפאהו השי"ת ברופ"ש להמשיך עבוה"ק בבריאות

לקיים בנו חכמי ישראל העולם נתבקש לעורר רחמי שמים מרובים לרפואת רבינו הגדול כ"ק מרן **גאב"ד ירושלים שליט"א** רבי **יצחק טוביה בן ריקל** בתוך שאר חולי ישראל